

Artin DerSimonian, National Interest: Európa potrebuje stabilný rusko-nemecký vzťah

- CZ24 News | 13. září 2022

RUSKO/NEMECKO: Rusko-nemecké vzťahy majú zásadný význam pre formovanie širšieho prostredia, v ktorom žijú európske národy

Portál National Interest zverejnil zamyslenie Artina DerSimonian, výskumného stážistu pre Rusko a Európu v Quincyho inštitúte pre zodpovednú štátnu politiku, na tému historickej úlohy nemecko-ruských vzťahov pre osud Európy.

Dvakrát v dvadsiatom storočí viedli konfliktné záujmy, spojenectvá a pletky medzi Ruskom a Nemeckom k svetovej vojne. Dnes sa Európa opäť nachádza v neistej situácii. Z krátkodobého hľadiska ruská invázia na Ukrajinu upevnila transatlantické partnerstvo dodávkami vojenskej pomoci Kyjevu a uvalením sankcií na Moskvu, pričom Európska únia (EÚ) ožila novým životom, pretože sa začína preorientovávať na rýchlo sa meniaci medzinárodný systém. S postupujúcou rusko-ukrajinskou vojnou je však otázne, ako dlho môžu Európania bezpodmienečne podporovať Ukrajinu v situácii, keď sa rozširujú domáce problémy. Popri tejto nadnárodnej reorientácii sa značnej pozornosti dostalo revolučným reformám, ktoré navrhol nemecký kancelár Olaf Scholz s cieľom zmeniť bezpečnostnú politiku a politiku výdavkov na obranu Berlína.

Európa, ktorá vznikla po skončení studenej vojny, je dnes už prežitkom minulosti. To, čo ju nahradí, bude mať veľký vplyv na globálne dianie v nasledujúcich desaťročiach. Možnosť, že kontinent bude smerovať k zvýšeným vojenským výdavkom, zvýšenému zbrojeniu a roztrieštenému bezpečnostnému prostrediu podobnému desaťročiam pred prvou svetovou vojnou, by mala viesť k dramatickému prehodnoteniu situácie. V tomto prostredí by „riadená súťaž“ v Európe mohla byť najžiadanejším výsledkom, ak by sa na Ukrajinu nepodarilo dosiahnuť spravodlivé mierové riešenie, ak sa oň vôbec bude skutočne usilovať. Aby bol takýto systém úspešný, najdôležitejší bude vzťah medzi Nemeckom a Ruskom. Ich spoločná história poskytuje niekoľko dôležitých ponaučení.

Rusko-nemecké vzťahy sú nevyhnutné pre formovanie širšieho prostredia, v ktorom sa európske štáty nachádzajú. Rusko-pruské priateľstvo má pôvod v Kališskej zmluve z roku 1813, ktorá bola namierená proti Grand Armée (napoleonovej Veľkej armáde) počas posledných rokov napoleonských vojen, ktoré zdevastovali legitimitu predchádzajúceho európskeho poriadku. Ukázalo sa, že ide o priateľskú dohodu, ktorá bola postavená prevažne na spoločných záujmoch a hodnotách a v tej či onej podobe pretrvala nasledujúcich sedem desaťročí. Hoci Viedenskému kongresu sa právom pripisuje najväčšia zásluha za to, že zabránil konfliktu na celom kontinente po napoleonských vojnách, prínos silných vzťahov medzi Berlínom a Petrohradom je sám o sebe pozoruhodný.

Počas krymskej vojny (1853 – 1856) bolo Prusko jedinou veľmocou, ktorá sa nepridala k protiruskej koalícii. Podobne cár Alexander II. zachovával benevolentnú neutralitu počas vojen Pruska proti Rakúsku a Francúzsku, ktoré vyústili do vzniku Nemeckého cisárstva. Hoci sa rusko-nemecké spojenectvo oficiálne skončilo odmietnutím Berlína v roku 1890 predĺžiť tajnú Zaisťovaciu zmluvu s Petrohradom, toto priateľstvo bolo jedným z najstabilnejších pilierov európskeho poriadku 19. storočia. Ako ukázali dejiny, Rusko sa potom dostalo do náručia Francúzska, ktoré sa usilovalo o priateľstvo v nádeji, že získa späť stratené provincie Alsasko a Lotrinsko z nemeckého jarma.

Hoci sa faktory, ktoré prispeli ku koncu rusko-nemeckého spojenectva, mohli v tom čase zdať nezlučiteľné, je dôležité zvážiť výsledky ich rozchodu. Po rozchode Nemecka s Ruskom sa vzťahy v

celej Európe neustále zhoršovali: popri vojenských výdavkoch sa výrazne zvýšila zbrojná výroba, čoraz viac sa prebúdzali nacionalistické nálady a masová politika prispela k nestabilite v rámci imperiálnych štátov v strednej a východnej Európe. Nakoniec trvalo menej ako dvadsaťpäť rokov, kým sa celý európsky kontinent ponoril do prvej svetovej vojny – strašného konfliktu, ktorý mal pôvod v napätí medzi Nemeckom a Ruskom v juhovýchodnej Európe. Druhá svetová vojna sa začala vo východnej Európe a priniesla ešte smrteľnejšie boje medzi nacistickým Nemeckom a Sovietskym zväzom, v neposlednom rade kvôli neschopnosti Versaillskej zmluvy vytvoriť nový stabilný poriadok.

Barón R. R. Rosen, bystrý diplomat z cárského obdobia, vo svojich pamätiach o ruskom štáte napísal, že „národ, ktorý má približne stopäťdesiat miliónov obyvateľov a zaberá takmer jednu sedminu povrchu obývateľnej zemegule, predstavuje príliš veľký faktor v dejinách sveta na to, aby jeho stav a osud mohli byť pre ostatné ľudstvo ľahostajné.” Tieto slová silno rezonujú aj dnes. **Hoci je na Západe populárne vydávať vyhlásenia o nevyhnutnej porážke ruskej armády na Ukrajine, podporovať zákaz ruského kultúrneho a sociálneho exportu a neustále uvalovať sankcie, dôsledky týchto rozhodnutí pre európske štáty sa často ignorujú.** Nemecká ministerka zahraničných vecí Annalena Baerbocková nedávno dokonca vyhlásila, že Berlín podporí Ukrajinu „bez ohľadu na to, čo si myslia nemeckí voliči.”

Počas troch desaťročí od zjednotenia Nemecka Rusi, Nemci aj historici pochopili, aký význam mali priateľské vzťahy medzi oboma mocnosťami pre udržanie mieru a stability na celom kontinente. Relatívne priateľský postoj Berlína k Moskve od konca studenej vojny bol spôsobený určitými faktormi, ktoré boli pre Nemecko jedinečné. Medzi tie najdôležitejšie patrili pocity viny za inváziu do Sovietskeho zväzu a straty a utrpenie, ktoré z toho vyplynuli na oboch stranách. Okrem toho Nemci prechovávali veľkú vďačnosť voči zosnulému sovietskemu vodcovi Michailovi Gorbačovovi za jeho ochotu umožniť mierové zjednotenie Nemecka po štyroch desaťročiach rozdelenia. K tomuto procesu určite prispeli aj veľké nemecké investície v Rusku. S odstupom času však generácia Nemcov, ktorá si pamätá druhú svetovú vojnu, vymizla a mladšie generácie zrejme považujú jednotu Nemecka za samozrejmú. Dôsledky týchto zmien si ešte len musíme naplno uvedomiť, ale môžeme len dúfať, že na poučenie z histórie tak skoro nezabudneme.

Pre Nemcov a ďalších Európanov, ktorí od doznievajúcich rokov Sovietskeho zväzu pestujú úzke hospodárske vzťahy s Ruskom, je len prirodzené, že ich vlády a občania si kladú otázku, ako predlžovanie vojny na Ukrajine prispieje k mierovému riešeniu bojov a obnoveniu stability v celej Európe. **Vzhľadom na hroziacu vážnu hospodársku recesiu v Nemecku, stúpajúce ceny energií v celej Európe a infláciu zvyšujúcu životné náklady by sa potenciál sociálnych nepokojov na kontinente nemal brať na ľahkú váhu.** Hoci je morálne spravodlivé stáť na strane Ukrajiny v čase jej obrovského utrpenia, je tiež nesprávne a strategicky nerozumné podporovať pokračovanie vojny, ktorá zabila desaťtisíce ľudí a prinútila ďalších 13 miliónov ľudí opustiť svoje domovy bez jasnej stratégie na ukončenie.

Vojny sa skončia buď vtedy, keď je jedna strana porazená, alebo keď sa obe strany dohodnú na urovnaní. Hoci sa súčasná situácia môže zdať ako lákavá príležitosť na „oslabenie” Ruska, riziká tejto stratégie ďaleko prevyšujú predpokladané výhody. **Pre tých, ktorí dúfajú v rozpad Ruska, jeho „dekolonizáciu” a dokonca zmenu režimu, je dôležité, aby si vypočuli varovanie baróna Rosena, ktoré vydal dávno pred objavením sa jadrových zbraní. „Keď sa upokoja slepé vášne zrodené svetovou vojnou, uvedomíme si, že zničenie a rozbitie ruského impéria a vydanie ruského národa napospas anarchii a občianskej vojne znamená pre celú Európu nesmiernu katastrofu.”** Existuje však spôsob, ako ukončiť tragédiu na Ukrajine, a trvalý mier možno dosiahnuť len prostredníctvom diplomacie.

Priateľské historické väzby medzi Nemeckom a Ruskom neprinášali vždy priaznivé výsledky, najmä pre krajiny medzi nimi. Napriek tomu by sa nemali prehliadať nešťastia, ktoré postihli Európu a celý

svet, keď sa Berlín a Moskva dostali do konfrontačného vzťahu. Je nevyhnutné pochopiť význam, ktorý mali priateľské vzťahy s Ruskom pre nemecké hospodárstvo a silu a prestíž EÚ. Na dosiahnutie skutočnej bezpečnosti v celej Európe zostáva nevyhnutnou podmienkou efektívne riadený vzťah s Ruskom.

Stratégia, ktorú Nemecko v posledných troch desaťročiach uplatňovalo vo vzťahu k Rusku, sa v podstate zameriavala na ekonomiku, pričom v otázkach obrany sa opierala na NATO, a teda na Spojené štáty. Invázia na Ukrajinu ukázala neefektívnosť tejto politiky a je potrebné ju napraviť, aby boli akékoľvek budúce vzťahy s Moskvou trvalé. **Tým, že sa Nemecko a jeho európski partneri naďalej spoliehajú na Spojené štáty, sa môžu ocitnúť v neudržateľnej pozícii, ak sa Washington rozhodne znížiť svoje regionálne záväzky a venovať sa vývoju vo východnej Ázii alebo inde.** Pre dlhodobú stabilitu a prosperitu v celej Európe bude nevyhnutná nová stratégia Berlína, ktorá uprednostní strategické aj hospodárske vzťahy s Moskvou.

Otto von Bismarck, prvý kancelár Nemeckého cisárstva, vyhlásil, že tajomstvom dobrej politiky je uzavrieť zmluvu s Ruskom. Aj keď sa prípadná dohoda za súčasných okolností bude výrazne líšiť od predchádzajúcich, múdrosť Bismarckovho názoru platí aj dnes. Za to, ako sa takáto dohoda sformuluje a zrealizuje spravodlivým a udržateľným spôsobom, sú zodpovední lídri našej doby.

Nad týmito úvahami by sa mali vážne zamyslieť nemecké elity, je však otázne, do akej miery majú slobodnú voľbu a suverenitu v konaní...

AUTOR: Artin DerSimonian

[ZDROJ](#)

Překlad: HSP